

Amb el paral·lex

Amador i Víctor Ferrer

Perfils en el temps

Cristina Pardo

Carlos Ferrater

Josep M. Feliu

Entre la professió i l'ensenyament

Esteve Bonell

Marc Longaron entrevista

Lluís Comerón

Degà del COAC

Especial Eupalinos

Arquitectura a la Universitat

LLIBR
eria

lectures ininterrompudes

Illibres sobre els interiors

Josep Maria Montaner / Arquitecte

En aquest recorregut a través dels llibres, que ha durat anys, arribem a aquells que han tractat dels interiors. I en aquest terreny, el principal referent és l'historiador italià Mario Praz (1896-1982), autor d'un llibre imprescindible, el gran volum *La filosofia dell'arredamento* (1945), traduït l'any 1964 per *An illustrated History of interior Decoration*. *From Pompei to Art Nouveau*, un impressionant i erudit panorama de la història dels interiors. A més a més, Praz va escriure llibres essencials d'història com *Mnemosyne* (1970), en el qual estableix suggerents relacions entre les arts visuals i la literatura. Mario Praz era, també, un obsessiu col·leccionista, que atresorava peces clau d'aquesta història, pintures, mobles i llibres, a casa seva.

A partir de 1934, Praz va situar la seva col·lecció al palau Ricci, precisament a la via Giulia, de Roma, que va fer traçar a principi del segle XVI el papa Juli II; i va ser en relació amb aquest espai que va escriure el seu famós llibre *La casa*

della vita (1958), en el qual, capítol a capítol, va explicant les set grans sales de la casa, amb els seus objectes, la seva procedència, significats i paral·lelismes literaris. Per forces majors, el 1969 va haver d'abandonar el palau Ricci i es van traslladar, ell i la seva col·lecció, al palau Primoli, on va haver d'ajustar-la en un espai de menys superfície. Tancat durant anys per reformes i inventari, la col·lecció de la casa de Mario Praz al palau Primoli es va tornar a obrir al públic el 1996.

Qui visiti el museu pot descobrir aquest espai de l'existència, aquesta casa a on les col·leccions –pintures, mobles i objectes d'arts decoratives– estan situades de la manera més acurada per donar valor a cada peça i posar èmfasi en la seva història, els seus significats, les relacions i evocacions que poden suggerir.

Encara que l'atmosfera del palau Primoli és una mica morbosa, amb l'obsessió de situar cada peça en un ambient, no deixa de ser summament inèdita

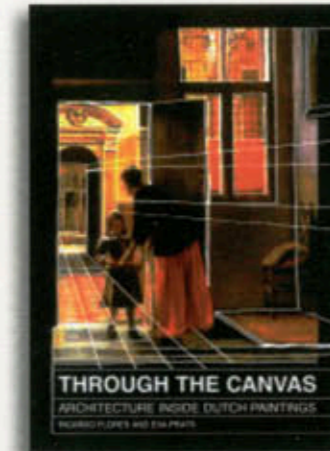
aquesta manera de fer, allunyada de les convencions dels col·leccionistes que amunteguen els objectes. Mario Praz, per contra, va crear un món de relacions reconstruint un sistema d'afinitats entre cada peça. La majoria d'objectes són de la primera meitat del segle XIX i la col·lecció parteix, essencialment, de les pintures. N'hi ha de tres tipus: vistes d'ambients interiors, retrats de persones en interiors i escenes de converses o de grups. Hi ha una cinquantena d'interiors austríacs, alemanys, francesos i italians preciosos de la primera meitat del segle XIX. La majoria de les peces que va anar adquirint Mario Praz –moltes de les quals mobles d'estil imperi i Biedermeier de l'època napoleònica, de final del segle XVIII i principi del segle XIX– eren les que formaven part d'aquests interiors pintats o peces que eren molt similars. Per tant, el professor Praz va atresorar a mitjans del segle XX objectes que anaven constituint interiors semblants als de les pintures que, al mateix temps, col·leccionava.

Al museu, s'hi entra per un petit rebedor, curull, que condueix a la galeria, a on tenia els llibres en un entresolat i a on hi ha una part de la col·lecció, la que dóna la benvinguda al visitant, amb una escultura dedicada a Eros i a l'amor. De la galeria es passa a l'estudi, lloc d'acumulació d'objectes i pintures, amb la seva taula d'escriptori presidint l'espai. L'estudi inclou la pintura de Sergio de Francisco que mostra Mario Praz el 1964 en el seu antic despatx del palau Ricci a la Via Giulia. De l'estudi es passa a l'habitació d'ell, a una altra sala, a l'habitació de la filla, Lucia i, per últim, a la biblioteca amb les antigues vitrines.

Per a un barceloní hi ha una referència obligada: la casa de Mario Praz (i la seva obsessió pel col·leccionisme) ens recorda el cas de l'escultor i col·leccionista Frederic Marès. La visita al Museu Mario Praz, de fet, fa pensar en el fenomen tan complex del col·leccionisme. Per una sèrie de raons, el col·leccionisme ha estat una activitat exclusivament masculina. Va arrencar en el món del barroc dins del context de la família patriarcal amb recursos, en la qual el noble disposa del seu espai privat, l'*studiolo*, i de les seves col·leccions. L'activitat, doncs, era vedada a les dones, ja que no tenien propietats i tampoc no tenien espais propis en unes cases que, per altra banda, eren el lloc de la seva dedicació obligada a les tasques domèstiques.

Al Renaixement i al barroc, un home ric podia anar construint el seu patrimoni. El gabinet o *studiolo* era l'últim reduït, difícilment accessible, en el cor de la casa; un espai simbòlicament ornamentat, que s'anava constituint en la imatge del seu propietari. Un espai decorat amb retrats d'avantpassats, reals o ficticis, o amb objectes antics, que contribuïen a crear una nissaga familiar, difícilment verificable, que legitimava un cognom, tal com queda narrat a la novel·la *Bomarzo* de Manuel Múgica Lainez, amb les peripecies dels Orsini.

En tractar el fenomen del col·leccionisme, alguns autors, com Maurice Rheims, Jean Baudrillard o Jean-Ives Masson, hi troben un vessant eròtic i, fins i tot, una clara desviació sexual, una forta vo-

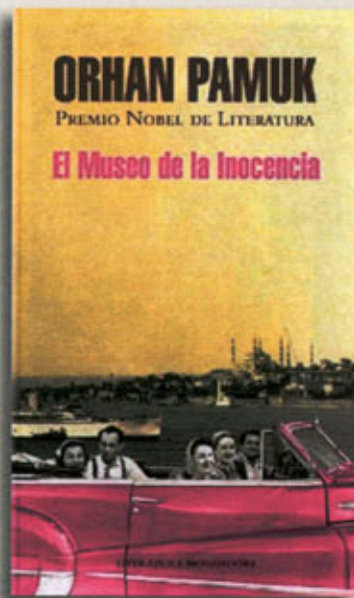

Dins de l'univers de prospecció a l'interior de les teles de les pintures hi ha el llibre dels arquitectes catalans Ricardo Flores i Eva Prats, titulat *Through the canvas. Architecture inside dutch paintings* (2008), que és el resultat d'un dels tallers que més repetidament han desenvolupat

luntat de possessió: el mascle que per diverses frustracions va dipositant en els objectes la seva passió i el seu erotisme. Són uns objectes més dòcils que un animal de companyia, i que no tindran la personalitat rebel d'una persona viva. Unes dòcils col·leccions d'objectes poden immortalitzar el col·leccionista, poden atorgar-li vida després de la vida, amb la voluntat de copiar, amb enyorrança, el poder que tenen les dones de donar vida a nous éssers humans. Jean Baudrillard ha escrit a *El sistema de los objetos* (1968) que "és aquesta irreversibilitat del naixement cap a la mort el que els objectes ens ajuden a resoldre". Amb la seva obra escrita i amb la seva col·lecció, Mario Praz es va definir com un pioner en l'estudi de les arts aplicades i en la història de l'arquitectura de la vida privada. Va saber resseguir com ningú les rutes de la privacitat i va desvelar els subtils fils de relació entre molt diverses obres d'art: arquitectures, pintures, poesies, obres literàries, mobles, objectes decoratius, etc. Per a Mario Praz, el neoclassicisme no era

solament un estil, sinó que era un sistema complex. I les recerques que va fer i casa seva mateix són una mostra d'aquesta capacitat d'esbrinar la iconologia de cada objecte decoratiu, els seus significats, les seves relacions amb altres obres: objectes que són en pintures, obres que tenen a veure amb altres obres, especialment creacions literàries que Praz coneixia tan bé.

Dins d'aquest univers de prospecció a l'interior de les teles de les pintures hi ha el llibre dels arquitectes catalans Ricardo Flores i Eva Prats, titulat *Through the canvas. Architecture inside dutch paintings* (2008), editat per ACTAR i que és el resultat d'un dels tallers que més repetidament han desenvolupat. En aquest llibre es recull el taller a la Faculty of Built Environment University of New South Wales. Partint d'una sèrie de pintures holandeses d'interiors del segle XVII, d'autors com Pieter de Hooch o Emanuel de Witte, també molt admirats per Mario Praz, i fent un viatge a través de l'espill del temps, com el d'*Alicia al País de les*

El museu que proposa Orhan Pamuk és, alhora, una novel·la i un museu real

meravelles i Alicia, a través de l'espill de Lewis Carroll, en el taller es tracta de projectar un habitatge contemporani a partir dels espais, traces, estructures, visions, llums i relacions definides a les pintures.

L'exercici, tal com s'explica al llibre, és summament interessant, ja que es tracta d'una pràctica que juga amb el temps per conèixer els estrats de la història i aprendre a veure i a projectar l'espai com a capes noves sobre el patrimoni i la memòria existents.

Hi ha, però, una dificultat. I és la de superar la historicitat concreta del moment: en aquest cas, el segle XVII i, especialment, el fet que aquesta pintura domèstica holandesa comenci a construir el gènere, el lloc de la dona reclusa a l'interior privat, tal com es va produir a l'època del barroc, intentant consolidar una clara etapa de la societat patriarcal i de domini sobre la dona, emmarcada en la seva tasca maternal.

En l'exercici de Prats i Flores, per poder fer el salt i portar la tela fins a l'actualitat, la clau la trobem en la manera com es registra cada quadre, com s'hi inter-

preta l'espai i les relacions que només es veuen parcialment a la tela i com es traspasa, mitjançant el salconduit del dibuix, de la interpretació, de la maqueta o del diagrama, fins a un projecte que pugui desenvolupar, amb prou llibertat i creativitat, la solució dels problemes i programes de les societats contemporànies. De fet, tal com demostraven els exercicis reproduïts en el llibre, en funció de la manera com s'observa, es registra i es dibuixa l'espai de la pintura, és com s'obtenen les directrius, els diagrames, les coordenades i les possibilitats per al traspàs al projecte.

Per finalitzar aquest text i el nostre recorregut, trobem una obra literària recent que torna a relacionar l'espai domèstic amb el museu i la literatura. És l'obra de ficció d'Orhan Pamuk, premi Nobel de Literatura, *El museu de la innocència* (2009). Els amors impossibles a Istanbul entre el protagonista, Kemal i la misteriosa Füsün és motiu per concentrar la memòria d'un lloc, la ciutat davant del Bòsfor, i d'un temps, els anys setanta, en un museu imaginari, els objectes del qual fan referència a algun moment de la relació amorosa o del contacte corporal de la noia amb l'objecte.

El museu que proposa Orhan Pamuk és, alhora, una novel·la i un museu real que, a la manera de Mario Praz, un dels autors citat a la novel·la, s'està complementant a Istanbul amb els objectes reals del col·leccionista Pamuk, que els ha anat incorporant a la novel·la tal com són: objectes, vestits, productes comercials, etc. Si Mario Praz va fer la seva casa museu amb les pintures i amb els mobles i objectes que surten a les pintures del segle XVIII i XIX (o semblants), Orhan Pamuk ha fet el seu museu amb els objectes reals dels records que ell ha conservat o ha adquirit, i que ha introduït a l'acció fictícia de la novel·la.

Cap al final de la novel·la, Kemal recorre tots els museus del món que li poden donar inspiració per al seu Museu de la Innocència, dedicat a Istanbul, a la Fusün i a la vida quotidiana dels anys setanta. La recerca del museu, que serà real, i alhora recurs literari dins de la novel·la, el portarà des del museu de Sir John Soane a Londres fins al de l'arquitecte Carlo Scarpa al nord d'Itàlia. Lògicament, cita la casa museu de Mario Praz a Roma, però escriu: "De totes maneres, el que em va ensenyar millor què podria fer del llegat de la Fusün va ser el commovedor Museu Frederic Marès a Barcelona, el pis superior del qual estava ple de sívelles de cinturó, arracades, naips, claus ventalls, flascons de perfum, mocadors, fermalls, collarets, bosses i braçalets". Perquè el que vol fer Pamuk amb la seva novel·la i amb el seu museu és transmetre les sensacions, mantenir la percepció de la vida quotidiana, conservar objectes i sensacions per resistir a l'oblit.

I és que les ciutats no són només les pedres; estan fetes de les persones que hi van viure i que hi viuen: les persones que les han interioritzat i els interiors en què han viscut; i els objectes i les pintures que rememoren aquestes persones, com la Fusün. I són l'escriptor i l'escriptora, i el poeta i la poetessa, els qui permeten reviuir les ciutats en les fileres de paraules escrites.

